

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

การศึกษามีความสำคัญต่อทุกชนชาติศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ถูกเรียกตัวเองว่าเป็นมุสลิม เพราะการศึกษาเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จทั้งโลกนี้และโลกหน้า ด้วยเหตุนี้อิสลามจึงให้ความสำคัญกับการแสวงหาความรู้ (อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต, 2546)

ดังที่ท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((.....))

(3641:)

ความว่า “บุคคลใดออกเดินทางเพื่อแสวงหาความรู้ อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงประทานความง่ายดายในการเดินทางสู่สวนสวรรค์”

(บันทึกโดย อะบูดาวูด : 3641)

จากหะดีษดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า อิสลามให้ความสำคัญกับความรู้เพราะเป็นบ่อเกิดแห่งความสุขของมนุษย์ทั้งโลกนี้และโลกหน้า ความรู้จัดอยู่ในระดับสูงส่งอันจะนำสู่อารยธรรมของประชาชาติเพื่อให้เกิดความมีเกียรติในชีวิต ท่านศาสดา ﷺ ได้ส่งเสริมประชาชาติของท่านให้มีการศึกษาเพราะความรู้คือการเรียนรู้ในทุกสาขาวิชาให้เป็นแนวทางสู่การเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมอิสลาม อันได้แก่ กฎกติกาศาสนาอิสลามใช้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตด้วยเหตุนี้การศึกษาในอิสลามมิใช่เป็นหน้าที่เฉพาะสถาบันเท่านั้นแต่เป็นความรับผิดชอบในทุกหน่วยงานของสังคม

อิสลามคือศาสนาที่อัลลอฮ์ ﷻ ประทานมาเป็นแบบอย่างแก่มนุษยชาติเพื่อเป็นหลักประกันให้เกิดความผาสุกแก่ปัจเจกชนและส่วนรวมทั้งทางสังขารและวิญญาณ ทั้งทางวัตถุและจิตใจ ตลอดจนทั้งโลกนี้และโลกหน้า ซึ่งความรู้เป็นประตูแห่งความสำเร็จของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จทั้งทางโลกหรือทางธรรมก็ตาม

¹ คือ แบบอย่างของท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ ทั้งคำพูด การกระทำ และการยอมรับ

สิ่งที่พระองค์อัลลอฮ์^ﷻตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

(107:)

ความว่า “และเรามี^๒ได้ส่งเจ้ามาเพื่ออื่นใด นอกจากเพื่อเป็นความเมตตาแก่
ประชาชาติทั้งหลาย”

(อัลอันบิยาอ : 107)

จากอายะฮ์^๒ดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่าอิสลามในฐานะที่เป็นศาสนาสากลที่ให้อธิบาย
ชี้แนะแก่นมนุษย์ชาติในทุกแง่มุมที่เป็นความต้องการของชีวิต ซึ่งอายะฮ์นี้กำหนดไว้ว่า “คำสอนของ
อิสลามที่มอบแก่นมนุษย์ชาติทั้งหลายนั้นเป็นเมตตาธรรมแก่นมนุษย์ชาติ”

ปัจจุบันวิทยาลัยอิสลามศึกษาเปิดสอนระดับปริญญาตรี 6 สาขาวิชา กล่าวคือ
สาขาวิชาอิสลามศึกษา สาขาวิชาอิสลามศึกษา (หลักสูตรนานาชาติ) สาขาวิชากฎหมายอิสลาม
สาขาวิชาครุศาสตร์อิสลาม (หลักสูตร 5 ปี) สาขาวิชาตะวันออกกลางศึกษา สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
และการจัดการในอิสลาม โดยในแต่ละสาขาวิชา มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ สาขาวิชาอิสลามศึกษา เน้น
การศึกษาเกี่ยวกับอิสลามศึกษาทั่วไป ให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ทั้งที่
เป็นหลักการศรัทธาและหลักการปฏิบัติวัฒนธรรมและจริยธรรมอิสลาม ตลอดจนระบบสังคมใน
ศาสนาอิสลาม และสาขาวิชาอิสลามศึกษา (หลักสูตรนานาชาติ) เน้นการศึกษาเกี่ยวกับวิทยาการ
อิสลามบูรณาการกับศาสตร์ทั่วไป ทั้งที่เป็นหลักการศรัทธาและหลักปฏิบัติตามครรลองของศาสนา
โดยเน้นสื่อการเรียนการสอนด้วยภาษาอาหรับ ภาษาอังกฤษและภาษามลายูกลางในการเรียนการ
สอน ส่วนสาขาวิชากฎหมายอิสลาม เน้นให้ผู้ศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายอิสลาม
และกฎหมายสากลโดยสามารถนำมาเปรียบเทียบและประยุกต์ใช้ในสังคมตามมาตรฐานสังคม
พร้อมทั้งสามารถให้บริการวิชาการทั้งด้านกฎหมายอิสลามและกฎหมายทั่วไปแก่องค์กรและ
หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง สาขาวิชาครุศาสตร์อิสลาม เน้นผลิตบัณฑิตมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
ศาสตร์อิสลามและศาสตร์ทางการศึกษาเพื่อมุ่งผลิตครูอิสลามศึกษาในตลาดสังคมมุสลิมในประเทศ
ไทย และสาขาวิชาตะวันออกกลางศึกษา เน้นผลิตบัณฑิตเพื่อให้ผู้ที่ศึกษามีความรู้ความเข้าใจและ
สามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ทั้งด้านการเมือง สังคมและการปกครองของประเทศในกลุ่มตะวันออก
กลางเพราะประเทศในกลุ่มตะวันออกกลางเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก(วิทยาลัยอิสลาม
ศึกษา, ม.ป.ป.)

² คือ คำพูดของอัลลอฮ์^ﷻที่ประทานลงมาเป็นการเฉพาะให้กับท่านศาสดามุฮัมมัด^ﷺ

ดังนั้นวิทยาลัยอิสลามศึกษาจึงเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นศูนย์กลางการศึกษา ค้นคว้าวิจัยด้านวิชาการและศิลปวิทยาการเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและบริการวิชาการแก่สังคมเพื่อพัฒนาสังคมไทยมุสลิมและภูมิภาคอย่างสมดุลโดยยึดอิสลามเป็นบรรทัดฐาน (วิทยาลัยอิสลามศึกษา, 2534 : 2)

นอกจากนี้แล้ววิทยาลัยอิสลามศึกษาได้เห็นความสำคัญถึงความต้องการของสังคมและแนวปฏิบัติในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการจัดการตามแนวทางของอิสลามโดยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะรองรับการขยายตัวของสังคมเศรษฐกิจและคุณค่าของความยุติธรรมทางสังคมในภูมิภาคนี้ ดังนั้นวิทยาลัยอิสลามศึกษาจึงเป็นสถาบันการศึกษาอิสลามที่จะเผยแพร่วิทยาการอิสลามให้กับสังคม วิทยาลัยอิสลามศึกษาจึงเปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลามเป็นสถาบันแรกในประเทศไทยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ ความเข้าใจและมีคุณธรรมและจริยธรรมเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลามและสามารถวิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจและการจัดการร่วมสมัยเป็นการตอบสนองสังคมและพัฒนาศักยภาพในการรองรับและการขยายตัวของสังคมเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้โดยมีความสอดคล้องกับหลักการของอิสลามและการดำรงชีพในพหุสังคม

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้ดำเนินการเปิดสอนในปีการศึกษา พ.ศ. 2545 เป็นไปตามระเบียบมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ.2539 ซึ่งคณะกรรมการวิชาการ วิทยาเขตปัตตานีได้พิจารณาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2544 ของวิทยาลัยอิสลามศึกษาโดยสภาวิชาการมีมติเห็นชอบหลักสูตรดังกล่าว จึงได้กำหนดการเปิดสอน ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2545 (วิทยาลัยอิสลามศึกษา, 2545) ปัจจุบันการศึกษาต้องตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพผลผลิตทางการศึกษา โดยการจัดระบบประกันคุณภาพทางการศึกษาซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญอยู่หลายประการได้แก่ หลักสูตร ผู้เรียน ผู้สอน สิ่งอำนวยความสะดวกและแหล่งเรียนรู้ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ใช้หลักสูตร ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของประชากรในประเทศนั้น หลักสูตรได้ถูกกำหนดให้เป็นแนวทางสำหรับการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษาแต่เนื่องจากในปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และ เทคโนโลยีต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลกระทบโดยตรงต่อหลักสูตรการศึกษา เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้ทันต่อสภาพการณ์ต่างๆที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย การปรับปรุงหลักสูตรนั้น ขั้นตอนแรกของการปรับปรุงก็คือ ผู้ที่มีหน้าที่พัฒนาหลักสูตรต้องรู้ว่าหลักสูตรที่กำลังใช้อยู่ควรได้รับการพัฒนาใน

ส่วนใด และจะมีวิธีการพัฒนาอย่างไร ฉะนั้นการพิจารณาตัดสินว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นมีความถูกต้องตามหลักการมากน้อยเพียงใด จึงต้องมีการตรวจสอบวิเคราะห์ตามขั้นตอนต่างๆ ซึ่งขั้นตอนที่สำคัญคือ การประเมินหลักสูตร การประเมินหลักสูตรนับได้ว่าเป็นวิธีการที่สำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเพราะจะทำให้ทราบถึงคุณค่าของหลักสูตรนั้น ๆ และผลของการประเมินหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่จะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินตามหลักสูตรทราบถึงปัญหาและแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร เพราะการประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยใช้ผลการวัดในแง่มุมต่างๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกันและสรุปว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนานั้นว่าเป็นอย่างไร มีคุณภาพดีหรือไม่อย่างไร หรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีส่วนใดต้องปรับปรุงแก้ไขและเพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรที่จะจัดขึ้นสามารถสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ มีส่วนใดต้องปรับปรุงแก้ไข (วิชัยวงษ์ใหญ่, 2537:217) ซึ่งการประเมินหลักสูตรสามารถนำข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคมต่อไป

ตั้งแต่มีการเปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม โดยที่หลักสูตรจัดทำขึ้นยังไม่มีการพัฒนา จึงควรมีการปรับปรุงหลักสูตรโดยมีการประเมินหลักสูตรดังกล่าวอย่างเป็นระบบ เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและสังคมเพราะหลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะเป็นตัวกำหนดทิศทางการจัดการเรียนการสอนและเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของผลผลิตทางการศึกษา ซึ่งหลักสูตรจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพและผลผลิตทางการศึกษาและการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้สมบูรณ์ได้ทั้งร่างกาย จิตใจและสติปัญญา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เห็นว่าการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ควรมีการประเมินอย่างเป็นระบบเพื่อนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเพื่อจะได้ทราบถึงข้อดี ปัญหา รวมทั้งความคาดหวังและความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลจากการประเมินครั้งนี้เป็นแนวทางและปรับปรุงหลักสูตรที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบันและสามารถดำรงชีพในพหุสังคมและสนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและสังคมต่อไปได้ในอนาคตอีกทั้งให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2548 ของกระทรวงศึกษาธิการ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยประเมินใน 7 ประเด็นคือ

การประเมินด้านบริบท ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหารายวิชา ของหลักสูตร

การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ 3) อาจารย์ผู้สอน 4) สิ่งอำนวยความสะดวก

การประเมินด้านกระบวนการ ได้แก่ 5) กระบวนการเรียนการสอนและการจัด กิจกรรม 6) การวัดและประเมินผล

การประเมินด้านผลผลิต ได้แก่ 7) คุณภาพของบัณฑิต

1.3 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการ ในอิสลามปีการศึกษา พ.ศ. 2549 ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการบริหารหลักสูตรได้ทราบผลข้อมูลเพื่อ เป็นแนวทางในการตัดสินใจที่จะ แก้ไข ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและพัฒนาเพื่อให้มีคุณภาพและ ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนและให้สอดคล้องกับความต้องการของ สังคม เศรษฐกิจ และชุมชนต่อไป

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตกลุ่มประชากร

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตกลุ่มประชากรดังนี้ อาจารย์ผู้สอนประจำหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอนนอกหลักสูตร สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม ปีการศึกษา 2549 จำนวน 5 คน นักศึกษาปริญญาตรีสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม (ชั้นปีที่ 2 ขึ้นไป) ในปีการศึกษา 2549 จำนวน 170 คน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2548 จำนวน 40 คนและหัวหน้างานหรือผู้บังคับบัญชาบัณฑิต จำนวน 35 คน รวมทั้งสิ้น 250 คน

1.4.2 ขอบเขตเนื้อหา

1. การประเมินบริบท ได้แก่ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหารายวิชาของหลักสูตร
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินความสอดคล้องของปัจจัยเบื้องต้น
 - 2.1) อาจารย์ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด จำนวนปีที่สอนตำแหน่งทางวิชาการ
 - 2.2) นักศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปีการศึกษาปัจจุบัน
 - 2.3) บัณฑิต ได้แก่ เพศ อายุ ปีที่สำเร็จการศึกษา สถานภาพปฏิบัติงาน ประเภทหน่วยงาน
 - 2.4) สิ่งอำนวยความสะดวก โสตทัศนูปกรณ์ สถานที่เรียน ตำราเรียน
3. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินความเหมาะสม สอดคล้องของกระบวนการ เช่น กระบวนการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม และการวัดการประเมินผล
4. การประเมินผลผลิต คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา
 - 4.1) หัวหน้างานหรือผู้บังคับบัญชา ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาที่ทำงานประเภทหน่วยงาน

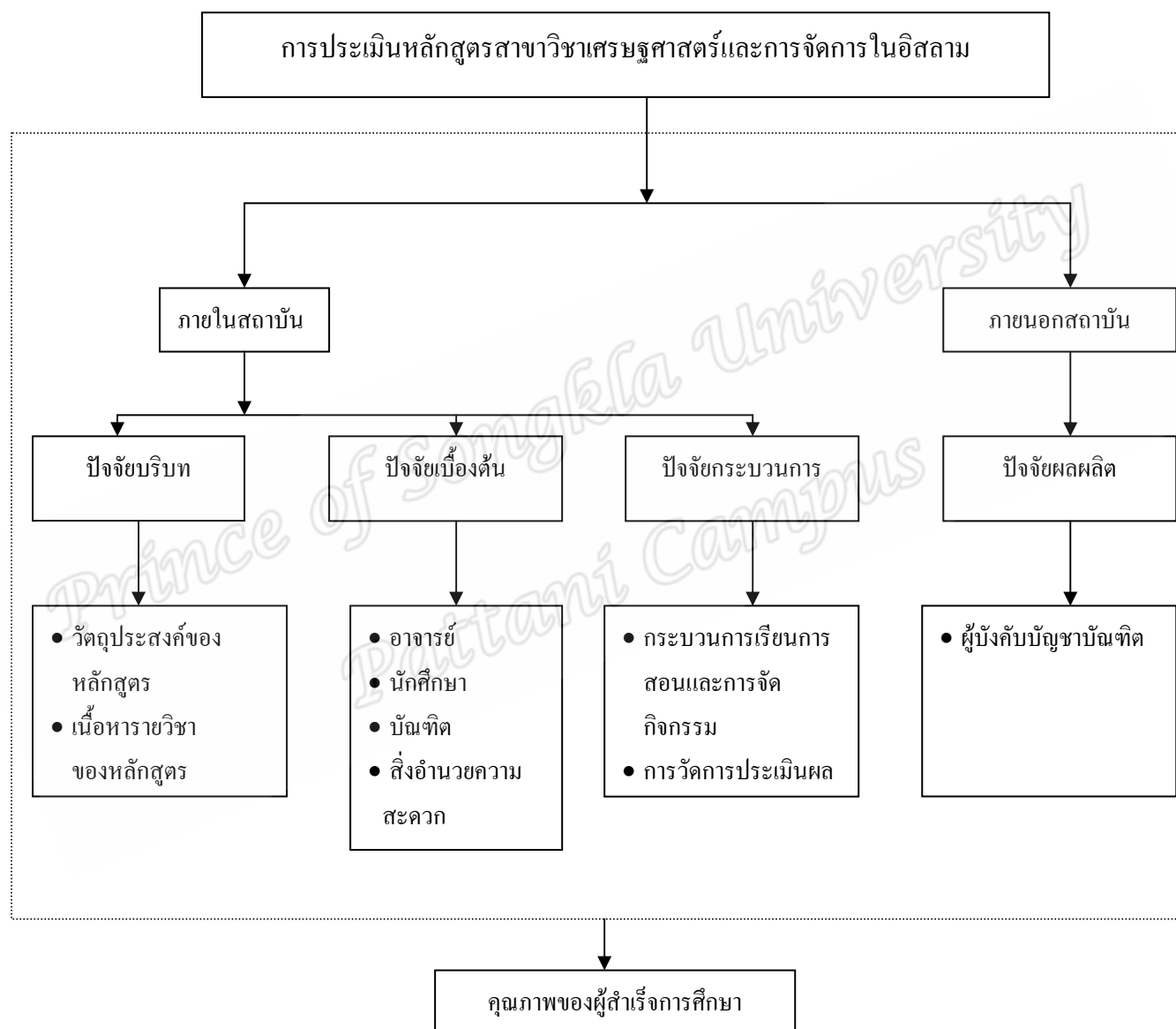
1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ และการจัดการในอิสลาม ของวิทยาลัยอิสลามศึกษาโดยใช้แนวคิดของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ซึ่งมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับองค์ประกอบในการประเมิน โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้รูปแบบของซีพีพี(CIPP Model) ในประเด็นต่างๆ ดังนี้ (พิสนุ พงศรี, 2549 : 147)

1. การประเมินบริบท ได้แก่ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหารายวิชาของหลักสูตร
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินความสอดคล้องของปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ อาจารย์ นักศึกษา บัณฑิต สิ่งอำนวยความสะดวก
3. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินความเหมาะสม สอดคล้องของกระบวนการ เช่น กระบวนการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และการวัดการประเมินผล
4. การประเมินผลผลิต คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา

การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการ
ในอิสลาม ของวิทยาลัยอิสลามศึกษา ได้วางกรอบแนวคิดของการประเมินหลักสูตร ดังรายละเอียด
ที่แสดงในแผนภาพ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยที่เกี่ยวข้องในการประเมินหลักสูตร

ที่มา : การประยุกต์ใช้รูปแบบ (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม

ปรับจาก (ศาสตราจารย์ ดร. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ , 2544 : 16)

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ดังนี้

1. การเทียบภาษาอาหรับและศัพท์ด้านอิสลามศึกษา ผู้วิจัยใช้อ้างอิงจากตารางการปริวรรตอักษรอาหรับ – ไทย ของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปีพุทธศักราช 2548

2. การแปลความหมายจากอายะฮ์อัลกุรอาน ผู้วิจัยจะยึดหนังสือพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย ของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ ประเทศไทย ซึ่งพิมพ์เผยแพร่โดยศูนย์กษัตริย์ฟาฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน เป็นหลักในการแปล

1.6.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

1. () อ่านว่า “สุบฮานะฮฺวะตะอาลา” เป็นคำสรรเสริญต่อเอกองค์อัลลอฮ์
แปลว่า “อัลลอฮ์ผู้ทรงมหาวริสุทธิ์”

2. () อ่านว่า “คือลัลลอสูอะลัยฮิวะสลัลัม” เป็นคำสรรเสริญและขอพรแด่ท่านนบีมุฮัมมัด
แปลว่า “ขออัลลอฮ์ ทรงสดุดีและให้ความสันติแก่ท่าน”

3. วงเล็บปีกกาจะใช้สำหรับอายะฮ์อัลกุรอาน

4. (()) วงเล็บคู่จะใช้สำหรับตัวบทอัลหะดีษ

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ได้ให้นิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม ดังนี้

การวัดและประเมินผล หมายถึง การวัดและการประเมินผลในรายวิชาต่างๆ ทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย

หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม เป็นหลักสูตรที่เรียนเต็มเวลา ระดับปริญญาตรี 4 ปีการศึกษา

อาจารย์ หมายถึง ผู้สอนประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนนอกหลักสูตรหรืออาจารย์สอนพิเศษสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม ตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 2 ขึ้นไป สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม ตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บัณฑิต หมายถึง ผู้ที่จบการศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร หมายถึง ความสอดคล้องกับความต้องการทางวิชาการและวิชาชีพ มีการปรับปรุงให้ทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของสังคมปัจจุบันโดยวัตถุประสงค์เฉพาะแต่ละข้อมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตร สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงตรงตามความสนใจของผู้เรียน

เนื้อหาวิชาของหลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาในหมวดวิชาเอกที่กำหนดทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม

กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของอาจารย์ใน โปรแกรมวิชาเอกเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม

วิทยาลัยอิสลามศึกษา หมายถึง คณะวิชาหนึ่งที่สังกัดมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้รับการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2532 เปิดสอนระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา

รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่สร้างจากแนวคิด ประสบการณ์ เพื่อนำมาเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจของสต๊าฟเฟิลบีมหรือที่เรียกว่ารูปแบบซีบีพี (CIPP Model) ซึ่งมีความเหมาะสมและความสอดคล้องกับงานวิจัย

ผู้บังคับบัญชามหาวิทยาลัย หมายถึง หัวหน้างานที่บัณฑิตสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลามไปปฏิบัติงานอยู่

บริบท หมายถึง เนื้อหารายวิชาของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เป้าหมายรวมทั้งสภาพแวดล้อมทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา นอกจากนี้เป็นการหาข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ เปลี่ยนแปลง โดยอาศัยการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับความต้องการ

ปัจจัยเบื้องต้น หมายถึง เป็นการสำรวจความเหมาะสม ความพอเพียง และคุณลักษณะของปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา สื่ออุปกรณ์และแหล่งค้นคว้า รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อช่วยตัดสินใจว่าควรดำเนินการเพิ่มเติมหรือทำให้สมบูรณ์ดีขึ้นได้หรือไม่

กระบวนการ หมายถึง การจัดกิจกรรมต่างๆ ในคณะ ภาควิชา สาขาวิชา รวมทั้งด้านการบริหารการเรียนการสอน การวัดการประเมินผลและการใช้เทคนิควิธีเพื่อเป็นการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายและบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

ผลผลิต หมายถึง จำนวนนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาโดยพิจารณาถึงความ คุณลักษณะ ความสำเร็จในการศึกษาและผลรวมทางคุณภาพของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา